

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia VIII (2010)

Agnieszka Rogalińska

Małopolskie i lwowskie znaki własnościowe w kolekcji starych druków Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

Geneza kolekcji

Terminem stare druki określa się książki i inne dokumenty wydane od momentu wynalezienia druku do końca XVIII wieku (31 XII 1800), w tym inkunabuły, czyli książki wydrukowane od 1445 do 1800 roku włącznie. Obecnie w środowisku bibliotekarskim istnieje tendencja, by uznać także za stare druki książki wydane do lat trzydziestych XIX wieku. Przyjmuje się, że wyznacznikiem w tej kwestii powinno być ręczne wytwarzanie papieru, ilustracji i opraw¹.

W skład kolekcji starych druków Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu wchodzi zarówno zbiory w języku niemieckim, należące niegdyś do Industrie- und Handelskammer, przejęte przez Bibliotekę w 1950 roku², jak i polonika. Te ostatnie wpłynęły do Biblioteki w latach 1955–1966 jako dary oraz zakupy antykwaryczne dokonane przez wieloletniego dyrektora Biblioteki Aleksandra Kudelskiego (1922–1995) oraz kierownika Oddziału Gromadzenia Zbiorów Wilhelma Michniewicza (1910–1981). Na wielu egzemplarzach kolekcji nie ma żadnych znaków informujących o ich pochodzeniu. Zapisy inwentarzowe też często są niekompletne, szczególnie jest to widoczne w pierwszych księgach inwentarzowych. Zauważalny jest przy wielu pozycjach brak roku i sposobu nabycia książki, a jeśli jest informacja „dar”, to nie ma podanej nazwy darczyńcy.

Księgozbiór zawiera dzieła zgodne z przedmiotami wykładanymi na Uniwersytecie Ekonomicznym, czyli z ekonomii, filozofii, prawa, geografii, historii, polityki i nauk społecznych. Biblioteka posiada 223 woluminy starych druków w językach: polskim, niemieckim, francuskim i po łacinie³. W październiku 2006 kolekcja została poddana procesowi fumigacji. Obecnie trwają prace nad tworzeniem inwentarza komputerowego i opracowaniem komputerowym kolekcji.

¹ B. Bieńkowska, *Książka na przestrzeni dziejów*, Warszawa 2005, s. 332.

² A. Kudelski, *Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu*, [w:] *Zarys rozwoju wrocławskiej Wyższej Szkoły Ekonomicznej w latach 1946–1964*, Wrocław 1965, s. 116.

³ Dokładne omówienie tematyczne kolekcji zostało przedstawione w artykule A. Rogalińskiej, *Kolekcja starych druków w Bibliotece Głównej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*, [w:] *Ewolucja procesów bibliotecznych na tle dziejów Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu*, red. B. Żmigrodzka, Wrocław 2007, s. 31–46.

Badania nad kolekcją starych druków w Bibliotece nie były przez wiele lat prowadzone. Zainteresowanie nimi nastąpiło na początku XXI wieku, w związku z rozwojem technologii informatycznych i powstaniem bibliotek cyfrowych. Biblioteki cyfrowe są miejscem prezentowania różnego rodzaju zbiorów, zwłaszcza jednak tych szczególnie cennych, które do tej pory mogły być udostępniane jedynie wąskiemu gronu czytelników. 13 pozycji z omawianej kolekcji jest udostępnionych na platformie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej (stan ze I 2010). Niniejszy artykuł jest pierwszym, który prezentuje wyniki badań proveniencyjnych w kolekcji starych druków na podstawie małopolskich i lwowskich znaków własnościowych.

Z historii badań proveniencyjnych

Problematyka badawcza nad dawną książką obejmuje jej stronę materialną, rozpatrywaną w kategoriach technicznych czy estetycznych, stronę treściową, stanowiącą pole zainteresowań wielu dyscyplin naukowych oraz badania proveniencyjne, czyli badania nad dziejami książki, ich właścicieli, bibliotek, zainteresowaniami czytelnickimi określonych środowisk i grup społecznych⁴. Poważnym elementem badań proveniencyjnych jest znak własnościowy.

Znak własnościowy książki to znak literniczy lub graficzny wskazujący właściciela książki, określający jej przynależność do danego zbioru bibliotecznego. Najczęściej występował w formie odręcznych zapisków własnościowych, podpisu, herbu właściciela, ekslibrisu, superekslibrisu, pieczętki bibliotecznej⁵.

Badaniem zapisków rękopiśmiennych w dawnej książce drukowanej zajmowali się przede wszystkim bibliotekarze i historycy, którzy spotykali się z nimi podczas opracowań starych druków. Wyniki tych badań publikowane były m.in. w pracy Teodora Wierzbowskiego (1853–1923) *Bibliographia polonica XV ac XVI ss.* oraz Rudolfa Kotuli (1875–1940) *Właściciele rękopisów i starodruków zbiorów wielkopolskich Z. Czarneckiego mieszczących się obecnie w Baworovianum we Lwowie*⁶. Recenzja tegoż opracowania pióra Kazimierza Piekarskiego (1893–1944) była pierwszym głosem krytycznym dotyczącym problemu badań proveniencyjnych⁷. Piekarski przedstawił w niej zadania i metody tych badań. Wyjaśnił, że celem badań proveniencyjnych jest nie samo wyszukiwanie właścicieli książek, lecz poznanie oddziaływania książki na społeczeństwo, ujawnienie jego kultury literackiej oraz uzyskanie obrazu ogólnego poziomu kulturalnego grup społecznych.

Kontynuatorem zasadniczych celów badań proveniencyjnych Piekarskiego był Bronisław Kocowski (1907–1980), który wykazał konieczność monograficznego omówienia historii poszczególnych księgozbiorów. Zapiski własnościowe, zdaniem Kocowskiego, zebrane z faktycznie istniejących egzemplarzy książek, mają wielką wartość dla śledzenia losów książki, a w konsekwencji, dla wykorzystania związków

⁴ *Encyklopedia wiedzy o książce*, kom. red. A. Birkenmajer i in., Wrocław 1971, s. 2005.

⁵ *Ibidem*, s. 2627.

⁶ T. Wierzbowski, *Bibliographia polonica XV ac XVI ss.*, vol. 1–3, Varsoviae 1889–1894; R. Kotula, *Właściciele rękopisów i starodruków zbiorów wielkopolskich Z. Czarneckiego mieszczących się obecnie w Baworovianum we Lwowie*, Lwów 1929.

⁷ K. Piekarski, Recenzja pracy Rudolfa Kotuli *Właściciele rękopisów i starodruków...*, „Przegląd Biblioteczny” 1929, z. 3, s. 388–415 oraz *idem*, *O zadaniach i metodach badań proveniencyjnych*, Kraków 1929.

łączących Polskę z ośrodkami zagranicznymi, dla ustalenia „ognisk zbierających” wewnątrz kraju, wreszcie dla zbadania użytkowania książki w Polsce. Autor zwrócił uwagę na to, że wskutek II wojny światowej zniszczona została zapoczątkowana praca nad historią polskich bibliotek, ograniczona jest możliwość kontynuowania pracy badawczej nad kulturą polską dawnych wieków, w tym także nad użytkowaniem książki⁸.

Do postulatów badawczych Kocowskiego nawiązała Maria Sipayło (1905–1990), pracująca od 1957 roku w Oddziale Starych Druków Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Położyła ona ogromne zasługi w przekazywaniu wiedzy i umiejętności niezbędnych w badaniach proveniencyjnych. Zorganizowała odpowiedni warsztat, ustaliła założenia teoretyczne i przeszkoliła wiele osób w dziedzinie odczytywania i interpretacji wszelkich znaków własnościowych. Zdobyte w tej dziedzinie doświadczenia ujęła w instruktywnej rozprawie⁹.

Proweniencje starych druków

W kolekcji starych druków Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego znajdują się dzieła o rozmaitej proveniencji. Najczęstszymi znakami własnościowymi są pieczętki i podpisy właścicieli. Wśród pieczętek jest kilka wskazujących na księgozbiory małopolskie i lwowskie. Widnieją na nich napisy następujących instytucji: Biblioteka Jagiellońska, Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, C.K. Towarzystwo Rolnicze Krakowskie, Instytut Ossolińskiego. Jest także jedna książka pochodząca z księgozbioru prywatnego Konstantego Popiela w Czaplach Wielkich. Niektórym książkom towarzyszą informacje o właścicielach.

Biblioteka Jagiellońska

Powstanie i rozwój Biblioteki Jagiellońskiej związany jest z historią Uniwersytetu w Krakowie, założonego w 1364 roku. Od początku istnienia uczelni przy wydziałach i bursach istniały biblioteki, które gromadziły podręczniki i książki naukowe z zakresu filozofii, prawa, teologii i medycyny drogą darów i legatów od profesorów i wychowanków. W XVI wieku dzięki stałym funduszom (m.in. Bartłomieja z Lipnicy i Benedykta z Koźmina) znacznie powiększono zbiory. W czasie reformy Akademii Krakowskiej (1777–1780) przez Hugona Kołłątaja Biblioteka Kolegium Większego wchłonęła pozostałe zbiory kolegów i stała się ogólnouniwersytecką Biblioteką główną o charakterze publicznym. Rozwój Biblioteki został zahamowany w 1795 r. na skutek utraty niepodległości. W XIX wieku największe zasługi dla Biblioteki położyli jej dyrektorzy: Jerzy Samuel Bandtkie (1768–1835), Józef Muczkowski (1795–1858), Karol Estreicher (1827–1908). Ten ostatni dążył do zebrania jak największej liczby poloników, dzięki czemu Biblioteka nabrała charakteru narodowego. Podczas II wojny światowej Biblioteka została przemianowana na Staatsbibliothek Krakau. Bibliotekarze polscy nielegalnie udostępniali wtedy

---

⁸ B. Kocowski, *Zadania i metody badań proveniencyjnych w zakresie starych druków*, „Przegląd Biblioteczny” 1951, z. 1/2, s. 74.

⁹ M. Sipayło, *O metodzie badań proveniencyjnych starych druków*, „Z badań nad polskimi księgozbiórami historycznymi” 1975, z. 1, s. 9–30.

zbiory pracownikom tajnego uniwersytetu i tajnych kompletów. Po wojnie podczas dyrektury Juliana Przybosia (1951–1955) podjęte zostały zespołowe prace, mające na celu dokumentację zbiorów, zwłaszcza specjalnych¹⁰.

W omawianej kolekcji jest 5 dzieł mających znaki własnościowe Biblioteki Jagiellońskiej. Są to dzieła Jeana-Jacquesa Rousseau oraz Teodora Ostrowskiego. Dzieła Rousseau to: *Lettres écrites la montagne. T. 2.* Amsterdam 1765; *Emile, ou de l'éducation. T. 1, 2.* Geneve 1780; *Oeuvres complete's. Nouvelle édition. Tome dix-huitieme.* Paris 1793. Na tych wymienionych dziełach jest pieczętka o treści: **Bibliotheca Jagiellonica dublet**. Natomiast dzieła Teodora Ostrowskiego to: *Prawo cywilne albo szczegolne narodu polskiego z statutow i konstytucyi koronnych i litewskich zebra-ne...* Warszawa 1784 [Estreicher, XXIII, s. 522] z pieczętka o treści: **Bibliotheca Univ. Jagiell. Cracoviensis** oraz *Civilrecht der Pohlnischen Nation aus den pohlnischen und lithauischen Statuten und Constitutionen zusammengetragen...* Berlin 1797 [Estreicher, XXII, s. 523]. Widnieje na nim pieczętka o treści: **Wyłączono z zasobu dubletów Bibl. Jagiell.** oraz napisane ręcznie nazwisko: **Niezabitowski**.

Dzieła J.J. Rousseau oraz *Prawo cywilne...* trafiły do zbiorów Biblioteki w 1957 r. jako dar, widnieje na nich taki sam numer akcesji 152/57. *Civilrecht der Pohlnischen Nation...* jest również darem, który znalazł się w zbiorach w 1965 roku, oznaczony numerem akcesji 600/65 poz. 83.

Biblioteka Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie

Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego, zwane później – Bratnią Pomocą Studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego, działało oficjalnie w latach 1866–1952. Nieoficjalnie rozpoczęło działalność w 1859 roku, zajmując się udzielaniem pomocy najbardziej potrzebującym studentom i zakładając Czytelnię Akademicką. Była to organizacja studencka, która poza udzielaniem pomocy materialnej niezamożnym koleżankom i kolegom, prowadziła także działalność oświatową. Wyrazem tego było założenie i prowadzenie biblioteki w jednym z domów akademickich. Książki napływały do Biblioteki drogą darów i zakupów. Pierwszym ofiarodawcą był główny fundator I Domu Akademickiego Konstanty Wołodkowicz. Częstymi ofiarodawcami byli profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego, członkowie Towarzystwa oraz wiele krakowskich instytucji. Zakupów dokonywano z kasy Towarzystwa, na ten cel przeznaczone były stałe dotacje. Księgozbiór zawierał dzieła naukowe z nauk społecznych, ekonomicznych i filozoficznych oraz z zakresu beletrystyki polskiej i obcej¹¹.

W kolekcji starych druków Biblioteki Uniwersytetu Ekonomicznego jest dzieło, które niegdyś należało do bibliotek związanych z Uniwersytetem w Krakowie. Jest to jedna z wymienionych wyżej prac J.J. Rousseau: *Oeuvres complete's. Nouvelle édition. Tome dix-huitieme.* Paris 1793. Znajdują się na niej pieczętki o treści: **Biblioteka T. WZ P. U.U. J. w Krakowie** oraz **Bibliotheca Jagiellonica dublet** i sygn. 17077. Skrót T. WZ P. U.U. J. niewątpliwie należy odczytać jako Towarzystwo

¹⁰ *Encyklopedia wiedzy o książce...*, s. 189–190.

¹¹ U. Perkowska, *Biblioteka Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego*, [w:] *Przestrzeń informacji i komunikacji społecznej*, red. M. Kocójowa, Kraków 2004, s. 377–381.

Wzajemnej Pomocy Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Używa go Julian Szwed w księdze jubileuszowej poświęconej dziejom Towarzystwa¹². Nasuwa się pytanie, czy dzieło Rousseau należało najpierw do zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej i jako dublet zostało przekazane Bibliotece Towarzystwa, czy też było odwrotnie. Można jednak sądzić, że było ono pierwotnie w posiadaniu Biblioteki Towarzystwa, a po jej likwidacji w roku 1952 znalazło się w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej, wraz z resztą księgozbioru, która nie uległa rozproszeniu podczas II wojny światowej. Dzieło to wraz ze wspomnianymi wyżej dziełami Rousseau znalazło się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Ekonomicznego [wtedy Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Ekonomicznej] w 1957 r. jako dar, opatrzone numerem akcesji 152/57 poz. 467.

Towarzystwo Rolnicze Krakowskie

Towarzystwo Rolnicze Krakowskie było organizacją działającą w Krakowie w latach 1845–1919. Powstało z przekształcenia komitetu obywatelskiego, powołanego w celu niesienia pomocy ludności włościańskiej dotkniętej klęską nieurodzajów i zagrożonej głodem. W poszczególnych okresach swej działalności przybierało różne nazwy: 1845–1847 Komitet Gospodarczo-Rolniczy dla Wolnego Miasta Krakowa, 1847–1851 Towarzystwo Gospodarczo-Rolnicze w Krakowie, 1851–1882 CK Towarzystwo Gospodarczo-Rolnicze Krakowskie, od 1883 jako Towarzystwo Rolnicze Krakowskie. Zadaniem Towarzystwa było wspieranie rozwoju gospodarczego kraju we wszystkich dziedzinach za pomocą praktycznych doświadczeń i badań naukowych. W 1860 roku Towarzystwo założyło szkołę w Czernichowie. Prowadziło także bibliotekę, która w 1860 roku liczyła 1111 tytułów¹³.

W omawianej kolekcji jest dzieło należące niegdyś do tego Towarzystwa. Jest to: *O gospodarstwie ziemiańskim w powszechności, a osobliwie o gospodarstwie ziemiańskim w Polsce...* Stefana de Rieule, wydane w Warszawie ok. roku 1767 [Estreicher, XXVI, s. 303]. Widnieje na nim pieczętka o treści: **C.K. Towarzystwo Rolnicze Krakowskie**. Brak w inwentarzu informacji o roku i sposobie nabywania książki. Z badań nad księgami inwentarzowymi oraz na podstawie artykułu Aleksandra Kudelskiego¹⁴ wynika, że trafiła ona do Biblioteki w 1950 lub w 1951 roku. Książka ta jest udostępniona szerokiemu gronu odbiorców na platformie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej.

Biblioteka Konstantego Popiela w Czaplach Wielkich

Czapple Wielkie to wieś położona w województwie małopolskim, w powiecie miechowskim, w gminie Gołcza. Pod koniec XVIII i w XIX wieku należała do rodziny Popielów herbu Sulima. Konstanty Popiel (1776–1847), syn Pawła Popiela (1733–1809), dwukrotny poseł na Sejm i członek Komisji Włościańskiej, był dziedzicem Czapel Wielkich i Chocimowa¹⁵. Jednym z jego synów był Wincenty Teofil

¹² *Jubileusz 60-cio lecia Towarzystwa Wzajemnej Pomocy Uczniów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie*, księga pamiątkowa, red. J. Szwed, Kraków 1926.

¹³ *Encyklopedia Krakowa*, red. A.H. Stachowski, Warszawa–Kraków 2000, s. 1004.

¹⁴ A. Kudelski, *Biblioteka Główna Wyższej Szkoły Ekonomicznej we Wrocławiu...*, s. 116.

¹⁵ E. Rostworowski, *Popiel (Chościan Popiel) Paweł h. Sulima*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 27, Wrocław 1982 (notatka o Konstantym Popiele na końcu biogramu Pawła Popiela s. 568).

(1825–1912), późniejszy biskup i metropolita warszawski. Popielowie zgromadzili „piękny księgozbiór historyczny, zasobny w stare druki polskie”¹⁶.

Z księgozbioru rodziny Popielów pochodzi książka: *Rozmowa o Elekcyi, o Wolności, o Prawie, y obyczaiach Polskich. Podczas Elekcyi Krola Jego Mći Zygmunta III. czyniona*, autorstwa Łukasza Górnickiego, wydana w Warszawie ok. roku 1750 [Estreicher, XVII, s. 255]. Opatrzona jest pieczętką o treści: **Z Biblioteki Konstantego Popiela w Czaplach Wielkich**. Na stronie tytułowej widnieje także druga pieczętka z nazwiskiem właściciela: **Jan Bieliński**. Książka trafiła do Biblioteki UE w 1966 roku i opatrzona jest numerem akcesji 80/66. Brak jest informacji o sposobie nabywania. Książka jest udostępniona na platformie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej.

Zakład Narodowy im. Ossolińskich

Fundacja pod nazwą Zakład Narodowy im. Ossolińskich została utworzona w 1817 roku przez Józefa Maksymiliana hr. Ossolińskiego herbu Topór (1748–1826). Akt fundacyjny Biblioteki – *Ustanowienie familijne* z 18 października 1816 r. został zaaprobowany przez cesarza Franciszka I 4 czerwca 1817 r. Zaczątek zbiorów Fundacji stanowiły zbiory Ossolińskiego oraz od 1823 r. Henryka Lubomirskiego (1777–1850). Zakład Narodowy oficjalnie rozpoczął swą działalność w 1827 roku, w rok po śmierci Ossolińskiego. Przez cały XIX wiek do 1939 roku Zakład pomnażał swoje zbiory i służył kulturze i nauce polskiej.

Wybuch II wojny światowej 1 września 1939 r. spowodował w konsekwencji rozproszenie zbiorów Ossolineum, początkowo przez władze Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, a później okupanta niemieckiego. W początkach roku 1944, z powodu zbliżającego się frontu, władze niemieckie zarządziły ewakuację zbiorów ważnych dla kultury niemieckiej. Prace te przeprowadzane były pod kierownictwem Mieczysława Gębarowicza (1893–1984), który wykorzystał tę sytuację dla własnych planów ewakuacji zbiorów polskich. W dwóch transportach znalazły się najcenniejsze kolekcje Ossolineum, m.in. stare druki. W marcu i kwietniu 1944 r. zostały przewiezione do Krakowa, jednak w lipcu 1944 r. władze niemieckie postanowiły przewieźć je do Rzeszy. Transport został porzucony w miejscowości Adelin (obecnie Zagrodno) na Dolnym Śląsku i tu, po zakończeniu wojny, odnaleźli je Polacy. W 1947 r. trafiły do Wrocławia.

Po 1945 r. we Wrocławiu osiedliło się wielu polskich mieszkańców Lwowa, a zwłaszcza przedstawiciele elit intelektualnych, dla których ossolińskie zbiory były bezcennym materiałem źródłowym. Opiekę nad przeniesioną kolekcją powierzono rektorowi Uniwersytetu Wrocławskiego Stanisławowi Kulczyńskiemu (1895–1975) oraz Antoniemu Knotowi (1904–1982), ówczesnemu dyrektorowi Biblioteki Uniwersyteckiej. Obaj kierowali ułożeniem i zabezpieczeniem ossolińskich zbiorów. Pierwszym dyrektorem Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu został Antoni Knot¹⁷.

Z księgozbioru Zakładu Narodowego im. Ossolińskich pochodzi książka: *Fizyka doświadczeniemi potwierdzona przez X. Jozefa Hermana Osińskiego... krotko zebrana*, wydana w Warszawie w 1777 roku [Estreicher, XXIII, s. 464]. Opatrzona

---

¹⁶ E. Chwalewik, *Zbiory polskie. Archiwa, biblioteki, gabinety...*, T. 1: A–M, Kraków 1991, s. 53–54.

¹⁷ Zakład Narodowy im. Ossolińskich, <http://www.oss.wroc.pl/> [dostęp 14.01.2010].

jest pieczętką: *Institut Ossolińskiego*. Pieczętka ta jest z rysunkiem topora. Jest także druga pieczętka o treści *Wtórot*. Książka trafiła do Biblioteki Uniwersytetu Ekonomicznego w 1965 roku. Widnieje na niej numer akcesji 158/65. Według zapisu inwentarzowego na tej akcesji jest tylko ta jedna pozycja. Brak jest informacji o sposobie nabycia. Książka jest udostępniona na platformie Dolnośląskiej Biblioteki Cyfrowej.

Treść pieczętki wskazuje, że książka znajdowała się w zbiorach Ossolineum w jego lwowskim okresie do 1945 roku¹⁸. Nie mogła jednak trafić do Biblioteki Uniwersytetu Ekonomicznego drogą wymiany. Pracownicy Działu Starych Druków Biblioteki Ossolineum twierdzą, że w okresie powojennym Biblioteka ZNiO nie prowadziła wymiany starych druków z innymi bibliotekami¹⁹. Książka musiała zatem, być może wskutek działań wojennych, znaleźć się w posiadaniu osoby prywatnej lub nieznannej instytucji.

Tworzenie kolekcji starych druków nie było podstawowym celem w polityce gromadzenia zbiorów, jednak doceniano rangę tego rodzaju zbiorów specjalnych i wykorzystywano możliwości ich nabycia. Niestety, nie we wszystkich przypadkach wiadomo jednoznacznie, jaką drogą i kiedy wpłynęło do Biblioteki konkretne dzieło. Nie wiadomo także, kto był darczyńcą. W początkowym okresie działalności Biblioteki rejestrowano stare druki wraz z innymi książkami we wspólnym inwentarzu i nie wpisywano tego rodzaju danych. Po latach okazuje się, że dokładny zapis bibliograficzny książki w inwentarzu oraz dane zawierające wiele elementów na temat sposobu i źródła nabycia są niezwykle istotne dla badań historycznych księgozbioru. Na podstawie pieczętek wiadomo, do jakiej instytucji książka należała, ale często nie można ustalić, jaką drogą przebyła, nim ostatecznie trafiła do Biblioteki Uniwersytetu Ekonomicznego.

W artykule omówiono proveniencje dotyczące instytucji małopolskich i lwowskich. Kolekcja zawiera też książki pochodzące z innych regionów Polski, mogące także stanowić ciekawy materiał do badań. Badania proveniencyjne niewątpliwie przyczyniają się do ustalenia obecnego miejsca przechowywania wielu cennych dzieł, rozproszonych wskutek działań II wojny światowej, na co zwrócił uwagę Kocowski i skutki czego można odczuć do dziś. Udostępnianie starych druków wraz ze znajdującymi się na nich znakami proveniencyjnymi na platformach bibliotek cyfrowych ma znaczenie badawcze dla bibliotekarzy, a także może wzbudzać zainteresowanie szerokiego grona odbiorców.

---

¹⁸ Pan Robert Forsyś-Wójcicki, pracownik Gabinetu Numizmatyczno-Sfragistycznego ZNiO we Wrocławiu skierował notatkę do piszącej ten artykuł, której fragment cytuję: „Ta pieczętka była używana prawdopodobnie w latach 1827–1872 bądź 1851–1872”.

¹⁹ Autoryzowany wywiad z pp. Dorotą Sidorowicz i Grażyną Rolak z Działu Starych Druków ZNiO z dn. 14.12.2009.

Bookplates from Małopolska and Lviv in the old prints collection of the Main Library of the Wrocław University of Economics

Abstract

The article discusses the issue of provenance research on the basis of bookplates from Małopolska and Lviv, found in books from the old prints collection of the Main Library of the Wrocław University of Economics. The article presents the process of creating the collection, and the history of provenance research, and describes particular bookplates of Małopolska and Lviv libraries. Emphasis is also put on the significance of digital libraries as means of allowing access to old prints to the wide audience, and as tools of presenting bookplates to librarians for research purposes.